

Alþingi
Erindi nr. P 139/1702

MANNRÉTTINDASKRIFSTOFAN komudagur 15. 3. 2011
ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE

Alþingi
Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 8. mars 2011.

Efni: Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um tillögu til þingsályktunar um mikilvægi fræðslu um kristni og önnur trúarbrögð og lífsviðhorf, 139. löggjafarþing 2010 -2011. Þingskjal nr. 316 – 273. mál.

Mannréttindaskrifstofu Íslands hefur borist til umsagnar ofangreind þingsályktunartillaga. Markmið hennar er að Alþingi taki afstöðu í þeim ágreiningi sem uppi hefur verið í þjóðfélaginu með aðkomu kirkjunnar að nemendum í skólum landsins og með hvaða hætti trúarbragðakennslu og þátttöku í starfi kirkjunnar skuli háttað. Flutningsmenn tillögunnar vilja að Alþingi standi vörð um kristna arfleifð Íslands og beiti sér fyrir því að auka skilning á henni ásamt því að standa vörð um trúfrelsi minnihlutahópa.

Mannréttindaskrifstofan vill koma eftirfarandi athugasemdum á framfæri.

Í 62. gr. stjórnarskrár lýðveldisins Íslands nr. 33/1944 segir að hin evangelíska lúterska kirkja skuli vera þjóðkirkja á Íslandi og njóta verndar og stuðnings ríkisvaldsins. Trúfrelsi er svo tryggt með ákvæði 63. gr. þar sem segir að allir eigi rétt á að stofna trúfélög og iðka trú sína í takt við eigin sannfæringu. Trúfrelsi nýtur einnig verndar í þeim fjölmörgu alþjóðlegu mannréttindasáttmálum sem Ísland er aðili að. Slíkt ákvæði er t.d. í 9. gr. Mannréttindasáttmála Evrópu (MSE) og í 2. gr. 1. viðauka við MSE er fjallað um réttinn til menntunar og þar segir;

„Engum manni skal synjað um rétt til menntunar. Hið opinbera skal í öllum ráðstöfunum sínum, er miða að menntun og fræðslu, virða rétt foreldra til þess að tryggja það að slík menntun og fræðsla sé í samræmi við trúar- og lífsskoðanir þeirra.“

Mannréttindadómstóll Evrópu hefur sagt að aðildarríki verði, til að fullnægja skyldum sínum samkvæmt MSE er snertir menntun og kennslu, að vanda til þess að þeim upplýsingum og þekkingu sem á námsskrá eru, sé komið til skila á hlutlægan og gagnrýnn hátt sem tekur mið af fjölhyggju.¹

Í 18. gr. samnings Sameinuðu þjóðanna um borgaraleg og stjórn mála- og réttindi (SBSR) er kveðið á um réttinn til að vera frjáls hugsana sinna, sannfæringar og trúar. Í almennri athugasemd (general comment) nr. 22 hefur Mannréttindanefnd Sameinuðu þjóðanna fjallað um 18. gr. SBSR og sagt að í 4. mgr. ákvæðisins felist að ríkjum sé heimilt að kenna trú og siðferði í sögulegu samhengi og skuli sú kennsla vera hlutlæg og hlutlaus. Nefndin segir enn fremur að sérstök kennsla um tiltekna trú eða sannfæringu sé ekki í samræmi við ákvæðið nema að þeir nemendur sem ekki vilja/geta tekið þátt í síku, þar sem slík kennsla fer gegn óskum foreldra/forráðamanna þeirra, fái

¹ Ragnhildur Helgadóttir. *Hugsana-, samvisku og trúfrelsi*. Í Mannréttindasáttmáli Evrópu. bls. 354-355.

MANNRÉTTINDASKRIFSTOFU ÍSLANDS
ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE

sambærilega kennslu í þeirra eigin trú eða þá að þeim sé boðið upp á aðra kennslu á meðan í samræmi við óskir foreldra/forráðamanna þeirra.

Þegar einn eða fleiri nemendur geta ekki tekið þátt í kennslu í skólanum vegna þess að það samræmist ekki trúar- eða lífsskoðunum þeirra, ber að tryggja að þeir tapi ekki á því, þ.e.a.s. að þeir fái viðhlítandi kennslu í stað þeirrar sem þeir missa af. Í ákvæði 64. gr. stjórnarskrárinnar felst slík regla, en þar segir að enginn megi missa neins í borgaralegum og þjóðlegum réttindum fyrir sakir trúarbragða sinna. Ríkisvaldinu ber að tryggja þetta með því að takmarka þær stundir sem slíkar aðstæður geta komið upp og tryggja þá fullnægjandi kennslu fyrir þessa einstaklinga í slíkum tilvikum.

Í 65. gr. stjórnarskrárinnar er að finna vernd gegn hverskyns mismunun m.a. á grundvelli trúarbragða og skoðana. Hin síðari ár hefur skilningur manna á mismunun og hvernig best er að taka á henni þróast. Má segja að í dag sé vernd gegn mismunun best tryggð í því að gera samfélagið þannig úr garði að allir njóti jafnra réttinda og tækifæra. Til þess að svo geti verið þarf að gera umhverfi og aðstæður allar þannig að allir geti átt jafnan kost á því að vera þátttakendur. Þannig á ekki bara að bæta aðgengi fyrir fatlaða einstaklinga ef þeir þurfa að nota þann stað/aðstöðu sem um er rætt heldur á staðurinn/aðstaðan að vera þannig úr garði gerð að allir geti nýtt sér hann/hana. Það sama má segja um skólakennslu, kennslan ætti að vera sniðin jafnt að þörfum allra nemenda og höfða til allra nemenda jafnt, óháð uppruna, trú eða lífsskoðunum. Þannig væri kennslan ekki á þann veg að sömu nemendur þyrftu ávallt að víkja vegna þess að kennslan væri bara sniðin að ákveðnum hluta nemendanna. Með góðum rökum má því segja að trúfélög og aðrir sem vilja ná til barna skuli velja sér annan vettvang en kennslustofurnar og að það skuli gilda um öll trúfélög jafnt. Eins og áður hefur komið fram má kenna nemendum almennt um trúarbrögð og sögu þeirra en í ljósi fjölmenningsamfélagsins, innlendarar löggjafar og alþjóðlegra skuldbindinga Íslands á sviði mannréttinda færi ekki vel á að hampa einni trú ofar öðrum.

Virðingarfyllt,

f.h. Mannréttindaskrifstofu Íslands

Margrét Steinarsdóttir

Margrét Steinarsdóttir, framkvæmdastjóri